

K.1.671

ILIE I. DOBRIAN
INVĂȚĂTOR

MIHAIL EMINESCU
REVIZOR ȘCOLAR

SCRISUL ROMÂNESC / CRAIOVA

181

8R-94

Evermore

1935

11

Nu se împru-
mută acasă.

Mihail Eminescu

181.
~~1632~~

7285.

BIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ
ORAȘUL PIATRA NEAMȚ

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY

K.1.671

RECEIVED
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
JAN 10 1967

CUVÂNT ÎNAINTE

Broșura de față are scopul de a atrage atențiunea colegilor învățători asupra activității de revizor școlar, a nemângăiatului nostru poet, Mihail Eminescu.

În ea se va vedea că Eminescu, cât timp a ocupat funcțiunea de revizor școlar, nu numai că nu s'a lăsat pradă visului și nelucrării, dar a servit școala primară cu o conștiințiozitate impecabilă

Tot această broșură va lămurî că lucrarea lui Eminescu ca revizor școlar, poartă, asemenea operilor lui de literat, pecetea culturii sale vaste și a spiritului său genial.

În această broșură se va vedea că principiile pedagogice, după care acum câteva decenii, Eminescu, și-a orientat activitatea lui de revizor școlar, abia în zilele noastre au început să pătrundă cu adevărat în învățământul nostru primar și că soluțiunile date de el problemelor școlare și politico-sociale, în legătură cu cultura poporului, sunt și astăzi în curs de executare, ba, unele din ele abia se găsesc la începutul executării lor.

Pentru corpul învățătoresc în special, broșura mai are și altă însemnătate : ea accentuează, marea cinste pe care a avut-o personalul de control al învățământului primar, de a fi numărat, în epoca desțelinării ogorului școlii primare, printre membrii săi și pe neuitatul și 'n veci slăvitul nostru poet, Mihail Eminescu.

În general, întreagă această broșurică nu este decât un pios omagiu adus acelu a al cărui nume îl proslăvește.

Dacă nu voi fi reușit să servesc acest gând, decât în grad prea neînsemnat, nu voi avea decât un singur regret : acela că nu am avut puterea, să devălui pentru cetitorii mei, în toată frumusețea lui, adâncul sentiment de iubire și de admirațiune care m'a stăpânit în tot timpul cât m'a preocupat Eminescu ca revizor școlar.

Dar chiar în cazul acesta, publicarea broșurii tot va fi de folos, căci ea va provoca, fără îndoială, și alte lucrări referitoare la Eminescu ca revizor școlar și gândul meu tot se va împlini.

1 Martie 1923.

I. Dobrlan.

Mihail Eminescu

revizor școlar

Școala primară a avut cinstea să aibă în serviciul ei de control și pe cel mai mare poet român, pe Mihail Eminescu.

O fericire pentru școală, o desamăgire mai mult pentru genialul poet.

Ideile de pedagog și organizator ale lui Eminescu sunt vrednice de puternicul lui spirit.

Mihail Eminescu n'a considerat revizoratul școlar, drept o sinecură. Odată numit în personalul de control al învățământului primar, el și-a luat rolul în serios și a lucrat pentru școala primară, cu acelaș devotament cu care ar fi lucrat și în cazul când toată munca și toată viața lui le-ar fi închinat numai acestei instituțiuni

Procesele-verbale de inspecții încheiate de Eminescu, în calitate de revizor școlar, însemnările lui referitoare la școala primară, numeroasele deplasări ce le făcea în vederea inspecțiilor, dovedesc cu prisosință că Eminescu a depus pentru

instituția în serviciul căreia se găsea, muncă fără preget, stăruință și desăvârșit interes.

Așa de atașat s'a simțit Eminescu de funcția de revizor școlar, încât, de câte ori i s'a tăgăduit interesul ce depunea întru bunul mers al școalei primare, — el a răspuns acestor invinuiți cu mânie, cu revoltă chiar.

Odată, printr'un aviz al Consiliului permanent, Eminescu era învinovățit că n'a inspectat nici una dintre școalele rurale ale județului Iași.

Eminescu se înfurie. El protestează contra acestui aviz, în termenii următori:

„Am fost cu drept cuvânt surprins de ordinul D. voastră No. 3483, prin care sunt invitat de-a arăta, de ce în intervalul dela 15 — 31 Martie a. c., n'am inspectat nici una din școalele rurale ale județului Iași și ce m'a împiedecat de a-mi îndeplini *această datorie*.

„Mai întâiu am căutat a justifica acest ordin, prin vre-o greșală de adresă a organelor de control din acel onorat Ministeriu, căci nu știu din care articol al legii instrucțiunii s'ar putea deduce regula că revizorul, care împreunează toate activitățile unei cancelarii într'o singură persoană, fiind curier, copist, registruator, administrator, examinator etc.,

trebuie să fie cu toate acestea și vecinic în călătorie, încât la fiecare 15 zile să facă și revizie și toate aceste în margi-nile a cei 212 1/2 l. n. pentru fiecare județ.

„Dacă există un asemenea revizor în țară, rog a mă informa unde e acel prețios individ, ca să apelez la vasta sa experiență și să aflu, în care mod — mai mult sau mai puțin apostolic— își îndeplinește sus menționata datorie“.

Și mai departe, după ce Eminescu, cu date precise, lămurește că avizul Consiliului permanent a fost dat în necunoștință de cauză, Eminescu spune :

„Fiindcă legile timpului și ale spațiului sunt apriorice și nu sufăr nici o discuțiune, de aceea vă veți convinge că îndatorirea de a inspecta școalele din 15 în 15 zile este o imposibilitate, asupra căreia n'a insistat nici chiar Ministrul care-a emis ordinul respectiv“

Evident,— asemenea ton nu ar fi fost întrebuințat de Eminescu, în cazul în care el nu și-ar fi făcut pe deplin datoria de revizor școlar și dacă n'ar fi fost cu adevărat devotat instituției în serviciul căreia se găsea.

În fierbințeala devotamentului său pentru școală, Eminescu uitase de situația

lui de inferior și s'apucase să dea lecțiuni superiorilor săi.

Altădată, — puțin după venirea la putere din 21 Iulie 1876 a cabinetului Ion Brătianu, și anume la ⁹/₂₁ Sept. 1876, — prefectul județului Vaslui, în scopul de a înlătură pe Eminescu din funcția de revizor școlar, face un raport către Ministerul Instrucțiunii publice, în care învinovățește pe Eminescu că nu-și face datoria și-i cere înlocuirea.

Conform nenorocitului sistem de a se înlocui odată cu guvernele și personalul de control al învățământului, — sistem care din păcate dăinuiește și astăzi, — Eminescu e silit să părăsească revizoratul școlar.

Dar nu schimbarea l-a îndurerat pe Eminescu, ci spusa prefectului că nu-și-a făcut datoria.

Mihail Eminescu a scris atunci :

„Mă oblig ca astăzi când nu mai sunt revizor școlar, să-i comunic pe de rost d-lui prefect : școalele, învățătorii, învățătura câtă o au aceștia, numărul copiilor, prevederile bugetelor comunale etc. Toate acestea ca un semn cât de fără grije și nepăsătoare a fost administrația trecută, față cu școalele rurale“.

...Dacă contemporanii lui Eminescu erau prea mici, sufletul lui era prea mare

și prea devotat intereselor superioare ale Națiunii române.

Iată motivul pentru care Eminescu, în serviciul școlii primare, nu putea fi de cât așa cum a fost.

* * *

În general,—activitatea de revizor școlar a poetului Mihail Eminescu, este călăuzită de ideile reprezentate pe vremea lui de „Junimea“ dela Iași.

Această societate începuse o luptă aprigă, în scopul de a câștiga „fond“, instituțiilor copiate ca „formă“, de înaintașii noștri, după modelul celor mai desăvârșite instituții culturale ale apusului.

Acela care a fost sufletul „Junimii“ și care a caracterizat mai impresionant, situația în care se găsea țara noastră în vremea lui Eminescu, a fost criticul Titu Maiorescu.

„Înainte de a avea partid politic—zice el — care să simtă trebuința unui organ și public iubitor de știință, care să aibă nevoie de lectură, noi am fundat jurnale politice și reviste literare și am falsificat și disprețuit jurnalistica.

„Înainte de a avea învățători sătești, am făcut școli prin sate și înainte de a avea profesori capabili, am deschis gim-

nazii și universități și am falșificat instrucția publică.

„Înainte de a avea o cultură crescută pe marginile școalelor, am făcut Atenee române și Asociațiuni de cultură și am disprețuit spiritul de societăți literare.

„Înainte de a avea o umbră măcar de activitate științifică originală, am făcut Societatea Academia Română cu secțiunea filologică, cu secțiunea istorico-archeologică și cu secțiunea Șt. Naturale și am falșificat ideea Academiei,

„Înainte de a avea artiștii trebuincioși, am avut conservatorul de muzică.

„Înainte de a avea un singur pictor de valoare, am făcut școala de belle-arte.

„Înainte de a avea o singură piesă dramatică de merit, am fundat teatrul național și am disprețuit și falșificat, toate aceste forme de cultură.

....„În realitate toate acestea sunt producțiuni moarte, pretenții fără fundament, stafii fără trup, iluzii fără adevăr“.

Călăuzit de aceste idei, Eminescu, încercă, în calitate de revizor școlar, să ridice școala primară, la nivelul instituțiilor similare din apus.

Mijloacele de care se servi Eminescu, întru realizarea acestui patriotic scop, fură: pregătirea mai solidă a membrilor

corpului didactic primar, îmbunătățirea materială a situației învățătorilor, înființarea de noi localuri de școală, înlăturarea politicianismului din învățământ și desrobirea economică a țăranilor.

Toate aceste mari probleme preocupau spiritul genial al marelui Eminescu, în grad neobicinuit de intenț; căci el nu privea școala primară prin îngusta prismă de vedere a contemporanilor săi.

Pentru Eminescu, îmbunătățirea școlii primare, echivală cu soluționarea unei însemnate părți a intereselor naționale românești. În ridicarea culturală a poporului de jos, Eminescu vedea însăși ridicarea Patriei, a scumpei lui Patrii de dorul căreia el scrisese odată, din străinătate :

„Când tot se'nveselește, când toți aci
se'ncântă,

„Când toți își au plăcerea și zile fără
nori,

„Un suflet numai plânge, în doru-i se
avântă,

„L'a Patriei dulci plaiuri, la câmpii-i
râzători.

„Și inima aceea, ce geme de durere,

„Și sufletul acela ce cântă amorțit,

„E inima mea tristă ce n'are
mângâere,

„E sufletu-mi ce arde de dor
nemărginit“.

E de observat că mijloacele de care s'a servit Eminescu, pentru ridicarea școalei primare, sunt și astăzi la ordinea zilei.

Pe drumul destelinat de el, lucrează și astăzi toți câți iubesc cu adevărat școala primară și poporul român.

Eminescu ca metodician

Eminescu aparține celor mai avansate teorii metodologice. În criticele sau laudele, pe care el le-a consemnat în procesele-verbale de inspecțiune, pe care le-a dresat în calitate de revizor școlar, găsim germeul celor mai noi principii pedagogice.

„Nici un om—scrie Eminescu— nu se întărește cetind un tratat de gimnastică, ci făcând exerciții, nici un om nu se învață a judeca, cetind judecăți scrise gata de alții, ci judecând singur și dându-și singur seama de natura lucrurilor“.

Pentru a ne folosi în viață de beneficiile școalei, nu este de lipsă să știm lucruri multe, să ne încurcăm memoria cu cunoștințe insuficient asimilate.

„La noi acela se crede mai destoinic și mai bine—zice Eminescu— care știe multe; pe când lucrul principal este de

a ști puțin și bine și acel puțin să fie ales“.

Eminescu consideră generațiunea din care face parte, drept o „generațiune școlastică bogată în cuvinte și stearpă în idei“.

Acest defect nu se va putea îndrepta decât prin schimbarea metodelor școlai. De la o școală care cultivă îmbuibarea memoriei cu fel de fel de cunoștințe, care mai de care mai nefolositoare pentru viață, Eminescu vrea să ajungă la o școală care să se inspire de la viața copilului, care să țină seama de caracteristicile psihologiei copilului, care să cultive de o potrivă toate funcțiunile sufletului copilului.

În această privință, Eminescu scrie:

„Învățătorul nu anticipează niciodată; el se servește totdeauna de micul capital de cunoștințe din viața copilului, pentru a-l face pe acesta să vie de sine la ceea ce nu știuse“.

Eminescu a fost un dușman neîmpăcat al școlai intelectualiste și un pasionat admirator al școlai care „se servește întotdeauna de micul capital de cunoștințe din *viața copilului*“ și care conduce «la îndeplinirea datoriilor prin *fapte* și măsuri pedagogice, nu prin cuvinte moralizatoare».

Aceasta se vede lămurit din procesele-verbale de inspecțiune scrise de Eminescu: primul pentru D-na Z. Livescu de la Șc. No. 1 fete, Roman și al doilea pentru D-na Humpel dela pensionul normal de domnișoare din Iași.

D-na Livescu făcea parte din școala intelectualistă.

Ea uză de „metoda mecanică și moartă a învățământului, care constă în învățarea pe de rost de cuvinte goale“.

În clasă D-nei Livescu „caligrafia era o noțiune cunoscută numai teoreticește“ iar «gramatica un fel de schematism de cuvinte, a căror întrebuințare reală le lipsea copiilor».

D-na Humpel era tocmai antipodul d-nei Livescu. În clasă D-sale «învățarea pe de rost cu scop de a dobândi nouă cunoștințe este aproape cu totul exclusă, memorizarea regulilor—(regulă generală pe vremea aceea) — este înlocuită printr'o învățătură minuțioasă, treptată și sigură a materiei de învățământ; Istoria și Șt. Naturale se propun astfel că școlărițele nu rămân cu vorbe goale în minte sau cu gânduri încâlcite și idei nemistuite, dar ce-au învățat și știu într'adevăr».

Tot aci găsim și cel mai potrivit metod de educație, recomandat de Eminescu.

„În educație — scrie Eminescu — avem

două direcții în practică și amândouă greșite. Anume: sau un respect extrem, în fond însă falș, sau o familiaritate peste margini. Efectul direcției dintâiu este fățarnicia, efectul celei din urmă, lipsa de caracter și nesupunerea

„D-na Humpel — zice Eminescu — întrunește calitățile cele mai proprii pentru sădirea și cultura unei educații solide *Maniere familiare, care totdeauna impun respect, un mod minunat de a îndemna școlărițele la împlinirea datoriilor lor prin fapte și măsuri pedagogice, nu prin cuvinte moralizatoare*”.

Cum vedem, Eminescu recomandă o metodă de predare, care să pornească dela viața copilului și să ajungă la *priciperea* obiectelor predate, nu la *memorarea lor*, și aceasta în mod natural, fără a chinui pe copil și fără a-l obosi. Și pe cât știm, aceasta e metoda cea mai bună, cea mai adecuată psihologiei infantile și cea mai binefăcătoare pentru școală.

Eminescu și manualele de învățământ

Eminescu n'a scris anume despre manualele de învățământ. El s'a mărginit la a-și da părerea asupra manualelor de pe vremea lui și a le categorisi, orientân-

pu-se după aceleași vederi metodologice, care au fost arătate la capitolul precedent.

Așa bunioară, Eminescu, la școala de fete din Vaslui face următoarea observațiune: „Gramatica se predă mecanic, **după manualul lui Măcărăscu, care conține definiții, nu garantează însă nici decum cunoștința concretă a regulilor limbii**“.

De asemenea, la Școala de fete No. 1 din Roman, Eminescu observă că „în istoria Românilor intuițiunea vremilor trecute li-e dată elevelor **(din nefericire chiar după cărțile didactice)** cu puncte de vedere foarte moderne.

Numai despre „*Povățuitorul la cetire prin scriere*“ al lui I. Creangă și Gh. Ienăchescu, Eminescu s'a ocupat mai de aproape.

El înaintează această carte, Ministerului, recomandând-o călduros. „Oricât de modestă, în aparență, ar fi cartea — zice Eminescu — ea însemnează începutul unei reforme adânci în instrucția elementară“.

Calitățile „Povățuitorului“ lui Creangă sunt astfel rezumate de Eminescu.

1). „Cartea introduce în cl. I. exercițiile de intuițiune, înainte de a pune abecedarul și pana în mâna copilului.

2). „Cunoștințele se dau pe cale intuitivă, încât copilul ajunge prin judecata sa proprie la ele, iar învățătorul îl conduce numai;

3). „Cartea urmează metoda *sonetară*. Consoanele se desbracă de elementele vocalice și se dau curate între metoda sonetară și silabism este deosebire mai atât de mare, câtă este între silabismul vechiu și nou... După silabismul vechiu de exemplu,

râță	}	se citeau: ram.
az		
mișlete		

Tot atât de greoiu este silabismul nou alături cu însonarea. Afară de aceea însonarea introduce o gimnastică a vocii copilului, care-l face să pronunțe foarte curat.

4). „Cartea se deosebește în mod favorabil de alte tratate de acest soi, prin aceea că e o lucrare cu totul originală nu copiată sau prelucrată după manuale străine. Ea este fructul experiențelor a doi învățători înzestrați de la natură cu darul de a instrui“.

Pentru a fi în nota justă a vederilor sale metodologice, — Eminescu scrie în raportul referitor la cartea lui Creangă: — „Deosebirea între metoda propusă de a-

ceastă broșură și învățarea rutinară și mecanică, precum se profesează ea în genere în școlile noastre, este deosebirea dintre învățământul viu și intuitiv și mecanismul mort al memorării de lucruri neînțelese de copii; este deosebirea între **pedagogie și dresură**.

Eminescu și pregătirea învățătorilor

Eminescu a spus cele mai grele cuvinte referitor la numirea învățătorilor, deci, indirect, referitor la pregătirea lor, aceasta după plecarea lui dela revizorat, adică atunci când vorbea în perfectă cunoștință de cauză.

La 9/21 Sept. 1876, Eminescu, învinuit de prefectul liberal că a lăsat unele posturi în învățământ neocupate, după ce raportează că și după plecarea de la revizorat, știe toată situația școlilor pe care le-a condus, după ce făgăduiește că va trimite Ministrului detaliat această situație, el lămurește: — „Tot atunci voi împărtăși de ce multe școli sunt neocupate; care de sigur astăzi se vor ocupa, — *după acelaș sistem și cu acelaș soi de oameni*, cu care se ocupa mai toate funcțiile la noi“.

E lămurit. Eminescu spune aci că politicienii noștri uitau de interesele școa-

lei, când erà vorba de a servi interesele partidelor lor.

Tot în această privință, cu ocazia conferințelor cu învățătorii rurali din județul Iași, — Eminescu raportează :

— „Cunoștințele învățătorilor consistă în genere în vorbe moarte, a căror realitate vie n'o pricep. Sigur că în această privință nu sunt pe atâta ei de vină, precât sistemul învățământului, de subt al cărui regim au ieșit“.

Și mai departe, în acelaș raport :

„Pentru a face apți pe învățători la propunerea programului școalelor noastre rurale, notatele manuscrise din școala normală, făcute sub dictarea unor profesori, adesea mediocri, nu mi-au părut îndeajuns“.

Cu această ocaziune Eminescu atacă și problema lipsei de reviste didactice din vremea lui. El zice :— „Lipsa absolută de mijloace pedagogice, lipsa unei foi învățătoresți în România se simte la fiecare pas. Cei mai buni chiar, știu cecece au învățat în școală,—mai mult nu“.

De asemenea, la criticele ce aduce D-nei Livescu despre care am amintit la capitolul *Eminescu ca metodician*, Mihail Eminescu aduce o scuză : — „D-na Livescu nu este lipsită de inteligență

dar în privința culturii sale este jertfa școalelor noastre secundare“.

Pe cât vedem, Eminescu nu era mulțumit de pregătirea profesională a învățătorilor. Totuși el, spirit superior, nu-i învinovăța pe învățători, de această nepregătire. De sigur, în cazul când Eminescu s'ar fi putut ocupa liber de această chestiune, lui nu i-ar fi fost greu să spună că toată lipsa de pregătire a învățătorilor, nu era decât un mijloc, prin care clasele superpuse reușeau să-și mențină, în dauna poporului de jos, privilegiile lor de clasă. Eminescu nu putea vorbi însă răspicat, căci, deopotrivă, ar fi supărat, și propriu-i partid (conservator) și pe adversari (liberalii)!

Eminescu și raporturile dintre administrație și școală

Eminescu a funcționat ca revizor școlar de la 15 Iulie 1875, până la 1 Iunie 1876.

Eră tocmai epoca în care primarii analfabeți inspectau școalele, semnând procesul-verbal de inspecții... prin punere de deget.

Eră epoca în care primarii, agenții partidului politic dela putere, — semneau în

chitanțele—bieteile chitanțe de salarii ale învățătorilor—prezența la serviciu!

Mihail Eminescu n'a fost nici odată în raporturi bune cu administrația. Când plecase dela revizorat, cetind făgăduelile privitoare la școala primară ale prefectului liberal, Eminescu scriea: — „Iar la făgăduințele D-lui prefect vom spune și noi vorba veche de baștină a moșului Terinte — Barbă-lată, râzeș și el la Funduri în ținutul Vasluiului: *Tânărul spune câte face, bătrânul câte a făcut, nebunul câte are de gând să facă*“.

Administrația nu privea nici ea cu ochi buni școala.

Toată truda ei eră: să permute pe învățători pentru interese private, să desființeze școli, să oprească salariile învățătorilor în mod abuziv etc.

„Administrația comunală — zice Eminescu— a fost neîngrijitoare față cu școlile. Reparațiile localurilor sau nu se fac la vreme, sau de fel. Lefurile învățătorilor (dela comună) se plătesc la trilunie. Amenzile prevăzute pentru școale se dau prea târziu. Amenzile celor avertizați nu se execută. Frecvența din cauza aceasta e mică“.

Față cu asemenea purtare a administrației comunale, Eminescu cere protecția administrației județului, pentruca, altfel,

învățătorii „să nu se simtă izolați în lucrarea și tendințele lor, ca o frunză pe apă“.

El cere Comitetului permanent „să controleze prevederile bugetare ale comunelor, să le impuie o dotație suficientă pentru școală și învățător“. Căci zice el: „Până acum constat cu durere că pe alocurea toată suma prevăzută în bugetele comunale, pentru întreținerea școlii și a învățătorului, abia întrece a treia parte din leafa primarului“.

„Pentru normalistul cel mai bun, care a ieșit la finele anului 1874/75 — scrie Eminescu — bugetul comunei Bârzești, i-a prevăzut o leafă egală cu aceea a unui vătăjel; iar în anul curent nu i se dă absolut nimica, încât, avizat la salariul trimestrial al statului, are timp deplin de a muri de foame“.

Fără comentarii!

Eminescu și construcțiile școlare

În timpul lui Eminescu dezinteresarea pentru construcții de localuri de școală eră nelimitată.

Școalele se lăsau neisprăvite, pentru nimica tot și așa lânchezeau. Altele se închideau într'o bună dimineață și nu se

deschideau decât atunci când vr'un gias energic cerea aceasta.

„Localul de școală de la Zapodeni — raportează Eminescu — e nesuficient. Cel construit de comună, stă neisprăvit, pentru că Comitetul permanent al județului Vaslui a șters din bugetul comunei cei 300 lei meniți pentru săvârșirea localului de școală“.

Pentru 300 lei un local de școală aproape terminat, era lăsat în părăsire!

În comuna Tanacu, județul Vaslui, la 1873, s'a desființat școala. Locuitorii cer reînființarea la 1876, adică tocmai peste trei ani. La Bălteni (comuna Rădiul) se petrece aidoma acelaș lucru ca și la Tanacu!

Pe lângă toate acestea, trebuie observat că cele mai multe localuri erau închiriate și lipsite de mobilier....

Situație mai de plâns, nici că se mai poate! Ceeace e de observat în rapoartele și anexele la rapoarte ale lui Eminescu, referitor la construcțiile de localuri de școală, este faptul că el totdeauna a cerut să se înființeze noi școli, ori unde populația avea nevoie de aceste focare de lumină. Unde școala se închisese, el cerea redeschiderea. Unde localurile se lăsaseră neisprăvite, el cerea să se ia măsuri ca ele să fie terminate în

timpul cel mai scurt. Deci, și în această privință, Eminescu a lucrat în sensul intereselor superioare ale școlii primare și ale Națiunii române.

Dacă Eminescu, ar asista astăzi la lupta ce se dă pentru construirea de noi localuri de școală, de sigur că el s'ar simți prea fericit, văzând atâta râvnă depusă în interesul luminării poporului.

Eminescu și obligativitatea

Evident, obligativitatea în vremea lui Eminescu, nu erà de cât o ficțiune, «o curată iluzie». Atât lipsa de localuri de școală cât și lipsa de învățători, nu puteau îngădui o mulțumitoare obligativitate.

În această chestiune, Eminescu se remarcă prin faptul că el desvinovățește poporul român de injuria ce i se aduce că n'ar iubi școala.

„Cauza relei frecventări — zice el — nu este aversiunea poporului nostru contra școlii, ci sărăcia.

„Toți oamenii cu oare care neatârnamare economică își trimit copiii la școală, cât de departe fie“.

Această afirmațiune a lui Eminescu

este și ea o mustrare destul de usturătoare, pe care un revizor școlar o face unui întreg sistem de guvernământ.

Dar nu este numai atât. Ea mai este și indicarea drumului pe care trebuie să mergem, pentru a pune școala primară în situațiune de a-și putea împlini înalta ei menire.

Eminescu vedea mai bine ca oricare dintre contimporanii lui, că un popor, care, din cauza mizeriei, se afundă tot mai mult în chinurile oftei și pelagrei, — nu eră un popor în sufletul căruia să se poată aprinde cu succes, flacăra culturii și a idealului.

Eminescu știa că ridicarea culturală a unui popor este mult facilitată de o înfloriitoare stare economică a lui.

De aceea, prin cuvintele lui, el arată că numai prin desrobirea economică a poporului se poate ajunge la ridicarea lui culturală.

Privire generală

Toată această binefăcătoare activitate a lui Mihail Eminescu nu a fost înțeleasă de contimporanii lui.

„Saltimbancii și Irozii“ epocii lui Eminescu au fost așa de înguști la minte și așa de săraci la suflet, că ei n'au în-

BIBLIOTECA

DOCUMENTARĂ

GRAȘUL FIATRA NEAMȚ

teles și n'au simțit nimic, din frumusețea principiilor școlare, pe care le reprezenta morala lor contemporană.

Observațiunile pe care le făcea Eminescu în rapoartele sale referitoare la vitregia administrației comunale față de școală, nu puteau fi mistuite așa de ușor.

Tonul neobișnuit pe care-l întrebuițea Eminescu față de cea mai înaltă Autoritate școlară,—ton isvorit din adâncă convingere ce avea că părerile lui erau singurele bune, — nu putea fi iertat.

Mai mult. În măsurile pe care le luă Eminescu, pentru propășirea școlii primare, contemporanii lui vedeau un adevărat pericol.

Omul care reprezintă în gradul cel mai înalt geniul Națiunii române, a fost tratat de contemporanii lui, ca un simplu agent electoral.

Interesul îngust de partid a lovit în Eminescu, ca într'un oarecare om de rând, cu totală inconștiență și totală neobrăzare. Pentru gustul unui insignifiant prefect, Eminescu a fost silit să părăsească revizoratul școlar și astfel să se despartă pentru totdeauna, de școala primară.

Acest sfârșit al carierei de revizor școlar a marelui Eminescu, ori cât ne-ar în-

duioasă, sau ne-ar revoltă, nu trebuie să ne mire; căci încăodată spunem: Ideile mari care călăuzeau activitatea școlară a lui Eminescu, nobilul avânt și nețărmita dragoste de muncă de care a dat Eminescu dovadă în tot timpul cât a funcționat ca revizor școlar, sacra iubire de patrie, care a vibrat cu tărie neobișnuită în sufletul uriaș al genialului poet, — nu erau potrivite pentru epoca lui.

După părăsirea revizoratului

Desgustat de toată experiența pe care i-a procurat-o funcțiunea de revizor școlar, Eminescu scrie:

„Un om nu poate face nimic într'o țară rău întocmită și măcar să tot poruncească, rămâne la vorba ceea: A poruncit cânelui și cânele pisicii și pisica șoarecelui, iar șoarecele și-a atârnat porunca de coadă“.

„Părinți mizeri și vițioși, copii goi și bolnavi, învățători ingnoranți și rău plătiți, administratori superficiali, toate acestea îngreuiate prin creșterea impozitelor, menite a hrăni această stare de lucruri, nu sunt condițiunile normale pentru școli bune, precum lemn de brad putregaiu, gelău de plumb și meșter prost,

nu-mi dau o masă bună. Școala va fi bună, când popa va fi bun, darea mică, suprefecții oameni, cari să știe administrație, finanțe și economie politică, învățătorii pedagogi, pe când adică va fi școala școală, statul stat și omul om, precum e în toată lumea, iar nu cum e la noi, adică ca la nimeni“.

Incheere

Fire de poet înzestrat cu o sensibilitate de ac barometric, spirit răsvrătit contra a tot ce nu-l mulțumea pe deplin, patriot aprins, care ar fi dorit ca în cel mai scurt timp să vadă țara lui înălțată din frigurile unei epoci de radicală prefacere, — Eminescu trebuia să ajungă la dezolarea ultimelor cuvinte, pe care le scrisese sub preocuparea problemelor ce se referă la școala primară în special și la cultura poporului de jos în general.

Intreaga activitate de revizor școlar a lui Mihail Eminescu se remarcă prin geniala lui putere de intuițiune, cu ajutorul căreia găsim cele mai bune și mai eficace principii pedagogice precum și cele mai bune mijloace de ridicare a învățământului primar, — prin marele interes pe care l-a pus Eminescu în lucrările sale școlare, interes care se ridică la a-

celaş grad de intenzitate, pe care-l ajunsese interesul ce pusese întru adâncirea marilor cugetători: Confucius, Platon, Spinoza, Fichte, Kant etc.—şi, în sfârşit, prin clocotindul lui patriotism, a cărui rază îi luminează lucrările didactice, dela un capăt până la celălalt.

Cunoscând activitatea didactică a lui Eminescu, vom învăţa să iubim mai mult şcoala primară şi poporul român şi ne vom oţeli mai vârtos, în lupta ce trebuie dusă pentru înălţarea poporului român, spre înfloritoarea viaţă de cultură şi civilizaţie pe care o trăiesc astăzi popoarele înaintate ale lumii.

Prețul Lei 4.—